

Vydává Ministerstvo financí České republiky ve spolupráci s Českou národní bankou ve vydavatelství *Economia, a. s.*, Praha

Publishers: Ministry of Finance of the Czech Republic in Cooperation with Czech National Bank in Publishing House *Economia, Prague*

© Ministerstvo financí ČR

Adresa redakce: Vinohradská 49
120 74 Praha 2

Telefon: 253 018 nebo: 24 21 00 25, l. 6141

Fax: 253 728

Šéfredaktor: Ing. Ivan Kočárník, CSc.

© Ministry of Finance of the Czech Republic

Editor's Office: Vinohradská 49

120 74 Prague 2

Czech Republic

Editor in Chief: Ivan Kočárník

OBSAH

Ivan KOČÁRNÍK: Expozé místopředsedy vlády a ministra financí ČR k návrhu státního závěrečného účtu ČR za rok 1993 329

Rudolf OLŠOVSKÝ: Vývoj platební bilance České republiky v roce 1993 335

Rozpočtová politika — jaká byla, je a bude — 2. část

Pavel DVOŘÁK: Problém fiskální nerovnováhy 343

Recenze

František VENCOVSKÝ: Úvěrová rizika v bankovní praxi (*Price Waterhouse*) 355

Přehled — Survey

Zpráva o plnění státního rozpočtu za rok 1993 358

Report on the Development of the 1993 State Budget 365

Uprostřed čísla:

Česko-anglický a anglicko-český slovník hlavních termínů z oboru veřejných financí: ss. I—XXVIII

CONTENTS

Ivan KOČÁRNÍK: State Final Account for 1993 329

Rudolf OLŠOVSKÝ: Balance of Payments of the Czech Republic in 1993 335

Budgetary Policy — Past, Present and Future — 2nd Part

Pavel DVOŘÁK: The Fiscal Imbalance Issue 343

Book-Review

František VENCOVSKÝ: Credit Risks in Banking Practice (*Price Waterhouse*) 355

Survey

Report on the Development of the 1993 State Budget (in Czech) 358

(in English) 365

In the middle of this issue:

Czech-English and English-Czech Vocabularies of Main Terms in the Public Finance's Field: pp. I—XXVIII

Vývoj platební bilance České republiky v roce 1993

Rudolf OLŠOVSKÝ*

Vnější ekonomické prostředí

Po pěti týdnech měnové unie došlo 8. února 1993 k rozdělení měny, čímž byl uzavřen proces rozdělení federace a byl vytvořen ekonomický prostor České republiky. Růstem obrátu zahraničního obchodu ve volně směnitelných měnách a přílivem zahraničního kapitálu se zvyšovala ekonomická spolupráce českých ekonomických subjektů, především s partnery ze země Evropského společenství (unie).

Se záměrem přispět k oživení hospodářské aktivity byla v roce 1993 dovršena jednání o odstraňování obchodních překážek a o vytváření ekonomických regionů, což vedlo ke vzniku zón volného obchodu. S platností od 1. 1. 1994 vznikl Evropský hospodářský prostor (země EU a ESVO) a Severoamerická zóna volného obchodu (USA, Kanada a Mexiko). Hlavními rysy těchto uskupení jsou užší koordinace obchodní politiky a celní strategie vůči třetím zemím. Další uvolňování světového obchodu liberalizací jeho podmínek a nástrojů by měla podpořit uzavřená jednání tzv. uruguayského kola GATT v závěru roku 1993, která předpokládají usnadnění přístupu exportérů na zahraniční trhy postupným odbouráváním dovozních bariér do konce tohoto století.

Ekonomické prostředí západní Evropy v roce 1993 lze charakterizovat pokračováním procesu vytváření měnové unie zemí ES a hospodářskou recesí doprovázenou růstem nezaměstnanosti. V návaznosti na ukončení ratifikačního procesu Maastrichtské smlouvy byla k 1. 11. 1993 vytvořena Evropská unie. O vstup do Evropské unie s platností od 1. 1. 1995 usilují Norsko, Rakousko, Finsko a Švédsko. Na začátku roku 1994 vydalo Maďarsko a Polsko prohlášení o brzkém podání přihlášky. Pokles HDP v roce 1993 v zemích EU činil 0,4 % a v Německu 1,6 %. Míra nezaměstnanosti v zemích EU se zvýšila a dosáhla 10,6 %, v Německu 6,8 %. Podařilo se však stabilizovat vývoj cen, což umožnilo pokračovat v procesu snižování úrokových sazeb v zemích EU, ovlivněném politikou Spolkové banky, která postupně snižovala hlavní úrokové sazby, především pak diskontní sazbu z 8 % na 5,75 %.

Po rozdělení federace byl uzavřen mezi ČR a ES dodatek k Prozatímní dohodě o obchodu a otázkách s obchodem souvisejících, jež byla podepsána mezi ČSFR

* Ing. Rudolf Olšovský, vedoucí oddělení platební bilance ČNB

Redakce příspěvek obdržela 13. 4. 1994.

a ES roku 1991. Tento dodatek vymezil přístup českému zboží na trhy zemí EU na principu asymetričnosti. V porovnání s rokem 1992, kdy byla v srpnu přijata ze strany ES ochranná opatření proti dovozu „citlivých“ položek, se míra celní ochrany dále snižovala a trh zemí ES se stal pro české vývozce otevřenějším. Obdobná situace panovala i ve vztahu k zemím ESVO jako celku, i když v případě Rakouska byly uplatňovány vůči českým vývozcům množství limity (např. cement, hnojiva, zemědělské stroje, traktory).

Se zeměmi tzv. visegradské skupiny byla v březnu 1993 uzavřena Středoevropská dohoda o volném obchodu, která předpokládá úplné odstranění překážek ve vzájemném obchodu s průmyslovými výrobky v souladu s procesem probíhajícím v rámci GATT. Vůči Polsku a Maďarsku skončila obchodní bilance ČR přebytkem (při nejnižší míře celního zatížení dovozů), zároveň však byly ze strany těchto zemí podniknuty restriktivní kroky nad rámec sjednané dohody (v případě Polska existence dodatkových cel na ochranu platební bilance, v případě Maďarska omezení dovozu cementu a zejména hutních výrobků od července 1993).

V souvislosti se vznikem samostatné České republiky a Slovenské republiky byla založena celní unie a vytvořen zvláštní platební mechanismus, které vytvořily institucionální rámec pro udržení vzájemného obchodu na velmi liberálních zásadách. Největší pokrok v liberalizaci vzájemného obchodu (s výjimkou Slovenska) byl dosažen se Slovinskou republikou. Uzavřená obchodní dohoda z prosince 1993 předpokládá odstranění cel u průmyslových výrobků do r. 1996. Připravována je obdobná dohoda s Rumunskem.

Cenový vývoj surovin na světovém trhu probíhal diferencovaně (souhrnné indexy Reuter a Moody ukazují mírný růst průměrných hodnot r. 1993 proti r. 1992). Sestupný trend v cenách vzhledem k nižší poptávce zaznamenaly barevné kovy a obiloviny, ceny naopak stouply u drahých kovů, slunečnicových olejů a soji, kávy a kakaa. Světové ceny ropy v roce 1993 výrazně poklesly v důsledku vysoké převahy nabídky nad poptávkou (nejnižší cena ropy „Brent“ 13,5 USD/barel).

Vývoj platební bilance České republiky

Na začátku roku 1993 pokračovaly v ekonomickém prostoru bývalé federace devalvační expektace obyvatelstva, podnikové a bankovní sféry, které se projevovaly v preferenci držby deviz před korunovou likviditou. Byly také zaznamenány zesílené toky korunových prostředků ze Slovenska do bank v České republice. Pokračoval pokles devizových rezerv obou centrálních bank. ČNB v lednu 1993 intervenovala na mezibankovním devizovém trhu v rozsahu cca 590 mil. USD. Vývoj v devizové oblasti byl jednou z hlavních příčin ukončení platnosti jednotné měny mezi Českou republikou a Slovenskou republikou po pěti týdnech od rozdělení federace. Po rozdělení měny došlo k upevnění důvěry v novou českou měnu a v úroveň jejího kurzu vůči volně směnitelným měnám, což vedlo ke konsolidaci devizové situace a k postupnému růstu devizových rezerv centrální banky. Se Slovenskou republikou byla uzavřena Platební dohoda. Obchodní výměna se od 8. února 1993 realizuje na bázi clearingového platebního styku.

Běžný účet platební bilance České republiky vůči zahraničí byl za rok 1993 aktivní v celkové výši 10,5 mld. Kč a kapitálový účet byl aktivní v rozsahu 79,2 mld. Kč. Aktivum běžného účtu platební bilance v konvertibilních měnách bylo sníženo pasivem běžného účtu platební bilance vůči Slovensku v důsledku bezúplatného převodu akcií z první vlny kuponové privatizace ve prospěch slovenských investorů. Formou snížení rublové pohledávky za bývalým SSSR byl dovoz zemního plynu v hodnotě cca 8,4 mld. Kč (v tržním ocenění).

TABULKA č. 1 Platební bilance ve volně směnitelných měnách za rok 1993
(předběžné údaje)

	[mil. Kč]	[mil. USD]
BĚŽNÝ ÚČET	16 908,9	580,0
obchodní bilance	-14 521,5	-498,1
vývoz	291 719,5	10 006,2
dovoz	306 241,0	10 504,3
bilance služeb	31 417,2	1 077,6
příjmy	122 260,1	4 193,6
doprava	36 316,4	1 245,7
mezinárodní pohyb osob	45 416,7	1 557,8
ostatní služby	40 527,0	1 390,1
výdaje	90 842,9	3 116,0
doprava	19 702,9	675,8
mezinárodní pohyb osob	15 305,8	525,0
ostatní služby	55 834,2	1 915,2
bilance výnosů	-3 776,8	-129,5
výnosy	14 757,4	506,2
náklady	18 534,2	635,7
jednostranné převody (netto)	3 790,0	130,0
KAPITÁLOVÝ ÚČET	72 765,3	2 495,9
přímé investice	15 059,9	516,6
české v zahraničí	-1 492,7	-51,2
zahraniční v ČR	16 552,6	567,8
portfoliové investice	30 970,5	1 062,3
ostatní dlouhodobý kapitál	13 413,5	460,1
úvěry poskytnuté do zahraničí	455,9	15,7
úvěry přijaté ze zahraničí	12 957,6	444,4
krátkodobý kapitál	13 321,4	456,9
CHYBY A OPOMENUTÍ	-1 358,0	-46,6
ZMĚNA DEVIZOVÝCH REZERV	-88 316,2	-3 029,3
dovoz v nesměnitelných měnách	8 392,7	287,9

Aktivum běžného účtu platební bilance ve volně směnitelných měnách činilo 16,9 mld. Kč, tj. cca 0,6 mld. USD. Schodek obchodní bilance ve výši cca 0,5 mld. USD byl kryt přebytkem ve službách (turistika, doprava vč. tranzitu) a jednostrannými převody (např. program PHARE).

V obchodní bilanci ve volně směnitelných měnách bylo podle údajů ČSÚ dosaženo zvýšení exportu o 20 % proti předchozímu roku, což bylo ovlivněno:

- a) zvýšením exportních cen o 2,3 bodu,
- b) zvýšením hmotných dodávek o 17,3 bodu v důsledku:
 - trvajícím proexportní úrovně měnového kurzu koruny,
 - vyšší exportní aktivity u všech komoditních skupin (s výjimkou potravin), především vůči zemím Evropské unie (Německu),
 - obnovení rozsahu obchodní výměny s Čínou a rozšíření obchodních kontaktů s asijskými zeměmi (Thajsko, Tchaj-wan, Filipíny atd.),
 - poklesu odbytu české produkce na Slovensko po rozdělení federace a přesměrování některých komodit na jiné trhy,

- standardní kvality českého zboží při zpravidla nižších cenách,
- růstu vývozu práce ve mzdě pro zahraničí vykonávané na území ČR.

Během čtyř let se realizovala teritoriální reorientace zahraničního obchodu České republiky (bez obchodu se Slovenskem) a podařilo se prakticky vyrovnat výpadky exportu spojené s rozpadem trhu bývalé RVHP zvýšením exportu do jiných teritorií. Podle orientačního propočtu ČNB činila hodnota českého exportu (bez Slovenska) v roce 1993 cca 95 % úrovně vývozu roku 1989, u dovozu cca 96 %.

Komoditní struktura vývozu v r. 1993 zaznamenala progresivní růst podílu strojírenské produkce a stavebních celků. Vývoz strojů a strojních zařízení se zvýšil o třetinu a na celkovém vývozu se podílel 28 %. Za hlavní stimul lze považovat úspěšnou aktivitu českých firem při získávání významných kontraktů např. v zemích jihovýchodní Asie, v Číně, Indii a Turecku, což prokazuje konkurenceschopnost české produkce na těchto trzích. Nadále vysoký je však podíl vývozu materiálů s nízkým stupněm zpracování (vývoz cementu, oceli, surového dřeva, stavebního kamene, šterků, písků). Skupina tzv. tržních výrobků obsahující převážně tyto produkty se podílí na celkovém objemu exportu 32 procenty.

Dovoz se zvýšil pouze o 2,7 %, neboť prudké zvýšení dovozů spojené se spekulacemi na konci roku 1992 se již v roce 1993 neopakovalo a také se nerealizovaly objemově velké nákupy letadel jako v roce 1992. Dynamicky se rozvíjí dovoz realizovaný formou leasingu (v roce 1993 cca 8,1 mld. Kč).

Komoditní struktura dovozu je charakteristická vysokým podílem importu strojů (38 %), přičemž došlo k mírnému poklesu objemu proti předchozímu roku (index 95). Ve struktuře dovozu strojů převládá dovoz osobních automobilů a obslužných zařízení (vzduchotechnika, výpočetní technika) pro potřeby soukromého sektoru, především ve sféře služeb. Dynamicky vzrostly dovozy pro společné podniky. Vzhledem ke struktuře dovozu (vč. dovozu strojů) je patrná trvale nízká poptávka po dovozu zboží investičního charakteru. Obecně lze konstatovat zvýšení podílu dovozu zboží pro soukromou spotřebu (podíl spotřebního zboží ve struktuře dovozu se v roce 1993 zvýšil o 4 body na 20 %).

Cenový vývoj ve světě příznivě ovlivnil naše dovozní ceny, které za rok 1993 poklesly (index 98,3), přičemž ceny vývozní vzrostly (index 102,3). Celková směnná relace za rok 1993 činila 104,1 bodu, což znamená pozitivní přínos pro tvorbu HDP cca 12,0 mld. Kč. U dovozu paliv a surovin byly dosaženy značné cenové úspory u ropy a zemního plynu. Celkově se za rok 1993 dovezlo do České republiky 5,6 mil. t ropy (o 1,4 t méně než v roce 1992) za 17,7 mld. Kč a 7 mld. m³ zemního plynu za 11,9 mld. Kč. V roce 1993 se zvýšil objem dovozu hotových ropných produktů za volně směnitelné měny o 0,9 mil. tun na 1,1 mil. tun (bez Slovenska) k pokrytí poptávky na domácím trhu.

Aktivum bilance služeb je hlavním faktorem přebytku běžného účtu platební bilance. Příjmy ze zahraničního cestovního ruchu se v porovnání s předchozím rokem zvýšily o 38 % a dosáhly 45,4 mld. Kč. Kromě vyššího počtu turistů přijíždějících do země byl tento výsledek ovlivněn růstem cenové hladiny služeb v roce 1993 po zavedení DPH. Na začátku roku 1993 se projevil zvýšený zájem občanů o čerpání limitu devizových prostředků na turistiku, který však po měnové odluce slábl. Celkově občané vynaložili devizové prostředky pro potřeby služebních cest a na turistiku ve výši 15,3 mld. Kč.

Saldo bilance výnosů skončilo jako mírně pasivní vzhledem k placení úroků z přijímaných podnikových devizových úvěrů ze zahraničí. Příjmová část byla negativně ovlivněna opatřeními německé administrativy, zpříšňováním postupu při zaměstnávání zahraničních pracovníků. Plný dopad těchto opatření lze předpokládat v roce 1994.

Kapitálový účet platební bilance ve volně směnitelných měnách zaznamenal za rok 1993 čistý příliv zdrojů ve výši 72,8 mld. Kč, tj. cca 2,5 mld. USD (v roce

1992 skončil jako vyrovnaný v důsledku odlivu krátkodobého kapitálu). Příliv kapitálu byl především dlouhodobý. V minulosti bylo charakteristické čerpání zdrojů vládou nebo centrální bankou zpravidla od mezinárodních institucí na zabezpečení systému vnitřní konvertibility. V roce 1993 se zvýšil příliv soukromého kapitálu a také zdroje čerpané ČNB v podobě emise obligací byly získány z mezinárodního finančního trhu. Po překonání nejistot spojených s rozdělením ČSFR se začala po měnové odluce zvyšovat důvěra zahraničních investorů v ekonomickou a politickou stabilitu nově vzniklé České republiky. Tuto skutečnost potvrzovala získaná ohodnocení od významných ratingových společností (Moody's, Standard & Poor's, JBRI), které Českou republiku shodně zařazovaly jako jediný stát střední a východní Evropy mezi země, kde jsou vytvořeny vhodné investiční podmínky. Získaná ohodnocení umožnila uskutečnit úspěšné emise ČNB na eurodolarovém a japonském kapitálovém trhu v souhrnné hodnotě 0,7 mld. USD. Zvýšil se příliv kapitálu formou čerpání finančních úvěrů českými podniky přímo ze zahraničí (čerpání cca 1,1 mld. USD oproti 0,5 mld. USD v roce předchozím). Také obchodování na Pražské burze cenných papírů bylo zejména ve IV. čtvrtletí roku 1993 silně ovlivněno zájmem zahraničních investorů. Zvýšená poptávka ze zahraničí se stala hlavním faktorem působícím na růst cen akcií. Na základě informací brokerských firem se příliv zahraničního kapitálu v roce 1993 realizoval ve výši cca 350 mil. USD. Příliv zdrojů formou přímých zahraničních investic ve výši cca 0,6 mld. USD byl adekvátní současné fázi privatizačního procesu před 2. vlnou kupozone privatizace.

Přímé zahraniční finanční úvěry podnikům (s průměrnou splatností do čtyř let) nahrazovaly nedostatek dlouhodobých úvěrů na tuzemském trhu. V porovnání s cenou tuzemských zdrojů byly levnější (úrokový diferenciál činil v r. 1993 cca 6–7 %, po započtení nákladů na garance je však tento rozdíl nižší). Vzhledem k těmto podmínkám působila nabídka úvěrů od zahraničních bank pozitivně na snižování úrovně domácích úrokových sazeb.

V roce 1993 byla dočerpána půjčka SAL od Světové banky (cca 80 mil. USD) a čerpána půjčka na podnikové projekty od EXIM-bank (cca 45 mil. USD). V březnu byla dojednána půjčka s Mezinárodním měnovým fondem na posílení devizových rezerv. Byla čerpána pouze první část ve výši cca 96 mil. USD, která byla předčasně splacena v září 1993 vzhledem k rychlému vybudování devizových rezerv centrální banky z jiných zdrojů.

Příliv krátkodobého kapitálu byl ovlivněn zvýšením krátkodobých půjček pro český bankovní sektor od zahraničních bank a postupným růstem důvěry fyzických a právnických osob v českou měnu po měnové odluce. V meziroční změně došlo k absolutnímu poklesu stavu na devizových účtech u českých bank v roce 1993, což se stalo poprvé od doby existence devizových účtů. Účty obyvatelstva vzrostly v roce 1993 pouze o cca 0,1 mld. USD na 1,5 mld. USD, přičemž účty právnických osob poklesly o 0,4 mld. USD na 0,3 mld. USD.

Hrubá zadluženost České republiky ve volně směnitelných měnách se za rok 1993 zvýšila o 1,8 mld. USD (k 30. 12. 1993 stav 8,7 mld. USD). Přibližně 76 % hrubé zadluženosti připadá na dlouhodobé závazky. Kromě toho jsou na straně závazků tzv. investiční pozice zdroje z přímých zahraničních investic ve výši 2,1 mld. USD a portfoliové investice (prodej akcií prostřednictvím burzy zahraničním investorům) v částce 350 mil. USD. Ve vztahu k zahraničí vystupuje Česká republika jako věřitel. Saldo investiční pozice ve volně směnitelných měnách k 31. 12. 1993 bylo aktivní ve výši 0,2 mld. USD.

Splátky dluhové služby ze střednědobých a dlouhodobých zdrojů (jistina a úroky) činily v roce 1993 celkem 1,3 mld. USD, tj. 8,8 % ročního exportu zboží a služeb.

TABULKA č. 2 Platební bilance vůči Slovenské republice za rok 1993
(předběžné údaje)

	[mil. Kč]	[mil. USD]
BĚŽNÝ ÚČET	- 6 403,6	- 219,7
obchodní bilance	9 611,0	329,7
vývoz	74 628,0	2 559,8
dovoz	65 017,0	2 230,1
bilance služeb	- 292,8	- 10,0
příjmy	18 129,1	621,9
doprava	434,1	14,9
mezinárodní pohyb osob	19,1	0,7
ostatní služby	17 675,9	606,3
výdaje	18 421,9	631,9
doprava	1 972,6	67,7
mezinárodní pohyb osob	61,5	2,1
ostatní služby	16 387,8	562,1
bilance výnosů	1 684,4	57,7
výnosy	9 187,5	315,1
náklady	7 503,1	257,4
jednostranné převody (netto)	- 17 406,2	- 597,1
příjmy	7 773,8	266,6
výdaje	25 180,0	863,7
KAPITÁLOVÝ ÚČET	6 403,6	219,7
přímé a portfoliové investice	16 629,1	570,4
české ve SR	- 7 498,8	- 257,2
slovenské v ČR	24 127,9	827,6
ostatní dlouhodobý kapitál	- 4 723,6	- 162,0
úvěry poskytnuté		
úvěry přijaté		
krátkodobý kapitál	- 5 501,9	- 188,7
CHYBY A OPOMENUTÍ	0,0	0,0
ZMĚNA DEVIZOVÝCH REZERV	0,0	0,0

Přebytek bilance běžného, a zejména kapitálového účtu platební bilance v období po měnové odluce vedly k nepřetržitému navyšování devizových rezerv ČNB. *Oficiální devizové rezervy se zvýšily za rok 1993 o 3 mld. USD na 3,9 mld. USD a ke konci roku pokrývaly cca 3,5měsíční dovoz zboží a služeb ve volně směnitelných měnách.* Celkové rezervy bankovní soustavy dosáhly 6,2 mld. USD. Na mezibankovním devizovém trhu odkoupila ČNB v roce 1993 devizy ve výši 2,3 mld. USD.

Vývoj platební bilance vůči Slovensku byl ovlivněn růstem aktiva obchodní bilance. Pozitivním rysem roku 1993 bylo udržení vzájemného obchodu se Slovenskou republikou na přijatelné úrovni v podmínkách velmi liberálního prostředí a bez nároku na volnoměnové zdroje financování. Pokles obratu vzájemného obchodu se odhaduje na cca 20 %. V závěru roku 1993 i přes přijatá opatření v kurzové oblasti rostl přebytek obchodní bilance (vč. nepřímých reexportů) České republiky vůči SR a za celý rok dosáhl 9,6 mld. Kč, což vyústilo v překročení limitu mezního úvěru clearingového účtu slovenskou stranou o 38,9 mil. ECU k 31. 12. 1993 a v povinnost uhradit převis ve volně směnitelné měně. V průběhu

roku byl vývoj na clearingovém účtě ovlivněn také kapitálovými převody, zejména mezi bankami. Bezplatné vydání akcií z první vlny kuponové privatizace slovenským investorům se projevilo na běžném i kapitálovém účtě platební bilance. V roce 1993 zůstaly nedořešeny pohledávky ČNB spojené s rozdělením aktiv a pasiv bývalé SBČS a pohledávka z rozdělení federálního oběživa.

Měnový kurz a opatření na podporu exportu v roce 1993

I přes postupné snižování devalvačního efektu z titulu rozdílného vývoje cenové hladiny v České republice a v zemích, jejichž měny jsou zastoupeny v měnovém koši, zůstal měnový kurz pro řadu vývozců hlavním proexportním nástrojem (při využití přirozených komparativních výhod v oblasti nákladových položek). V průběhu roku byla provedena úprava měnového koše (35 % USD, 65 % DEM) v návaznosti na podíly těchto a navazujících měn na obratu platební bilance. Koncem roku 1993 vypracovala ČNB materiál o postupu k úplné směnitélosti koruny.

Opatření provedená v roce 1993 v devizové oblasti byla zaměřena na vytváření liberálnějšího devizového režimu a zavádění nástrojů proexportní podpory. Pro rok 1993 byl pro obyvatelstvo zvýšen roční limit prodeje deviz na turistiku o 50 %. ČNB uplatňovala liberální režim při povolovací činnosti v oblasti čerpání příjmů zahraničních finančních úvěrů podniky. Proexportní podpora státu se soustředila do oblasti rozvoje systému exportního pojištění. Podle předběžných výsledků kryla Exportní, garanční a pojišťovací společnost české vývozy v rozsahu 3,5 mld. Kč. Účast EGAP na kontraktech umožňovala rovněž vystavení bankovních záruk (celková angažovanost EGAP v kontraktech činila 24 mld. Kč, tj. 8 % z celkového vývozu zboží a služeb).

V roce 1993 zavedla ČNB systém eskontu exportních směnek, který umožňuje vývozcům rychlejší korunovou návratnost jejich vývozů. V roce 1993 nebyla tato forma výrazněji využívána (pouze 67 mil. Kč), ale v roce 1994 bude zájem podnikové sféry a obchodních bank vyšší.

Vzhledem k tomu, že dochází k postupnému vyčerpání proexportního účinku měnového kurzu především v oblasti strojírenského vývozu, jeví se jako nezbytné poskytovat českým vývozcům při úvěrování podmínky srovnatelné se zahraničními exportéry.

Celkový vývoj platební bilance České republiky v roce 1993 byl příznivý zejména v důsledku:

- růstu exportní aktivity ve volně směnitelných měnách při udržení úrovně měnového kurzu,
- přílivu zahraničního kapitálu v důsledku vytvoření důvěryhodného klimatu pro zahraniční investory,
- překonání bezprostředních dopadů spojených s rozdělením bývalé federace a ukončením měnové unie, kdy obchodní výměna se Slovenskem se stala součástí vnějších ekonomických vztahů.

Balance of Payments of the Czech Republic in 1993

Rudolf OLŠOVSKÝ, head of balance payment department, Czech National Bank

This article evaluates the foreign economic relations of the Czech Republic in 1993. The introduction summarizes the main tendencies in the world economy that formed the framework for Czech foreign trade. The monetary division on February 8, 1993, completed the process of separating the federation. Consequently, trade with Slovakia was calculated as part of the Czech Republic's international trade.

From the beginning of 1993, the foreign exchange reserves of the Czech National Bank declined as a result of firms, citizens, and commercial banks anticipating a currency devaluation. This increased their preference for holding foreign exchange as opposed to holding crowns. Following the monetary separation, confidence in the new Czech currency and the exchange rate was renewed. The foreign exchange position was quickly consolidated and the foreign exchange reserves of the Czech National Bank gradually increased due to the surplus in the current and capital accounts of the balance of payments.

1993 was marked by increased exports first of all to the countries in the European Union (the overall increase of exports was 20 %) as well as by strengthening inflows of private foreign capital. The exchange rate remained the main instrument for supporting Czech exports. This was in spite of the gradual lowering of the devaluation effect due the differing price developments in the Czech Republic and in the countries to whose currencies the Czech crown was bound to. At the end of 1993, ČNB prepared a proposal for designing gradual steps towards full convertability of the Czech crown.